

CAPUT. XXIX.

aut obtulit, et ipsi vel spreverunt, vel amiserunt, in ultima hora non habent, et ideo tum neque perfete conteruntur, neque amant perfete, et idcirco misere pereunt. Credi tamen potest, divinam misericordiam, quæ infinita est, aliquibus peccatoribus, quamquam non omnibus in articulo mortis gratiam conferre, qua perfete conteruntur, et diligent, ac propterea salvi fiant; eam namque ex duobus latronibus in Golgotha crucifixis uni dedit, et non alteri. Neque ii, quibus gratia tunc denegatur, conqueri ob id juste valent, siquidem ut de divino auxilio dixit D. Thomas: „Illiud „auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur; quibus autem non da- „tur, ex justitia non datur, in penam praecedunt, aut salem originalis peccati.“

27. Sedenim antequam à Fratre meo discedam, dissimulare non debo, immument prosum ab eo virtutem ipsum non esse, quod sapientis in hoc Opere Initialistis aliis objectum, quædam videlicet stabilendi, dum Attritionists exagitant, quæ parum secura videuntur. Timorem inferni probum certe fatetur, ac supernaturalem; sed non nullus docet, quæ pravum potius evincunt. Astruit in primis (17) quod timor est actus malus, quando jungitur voluntati peccandi, si impune liceret; et hanc, imo et amorem peccati secundum se inspecti secum, ex eo, (18) timor habet, quia nec isti opponunt, ait, nec illam excludit positive: unde colligere cuique fas est, timorem non esse bonum, et supernaturale, sed malum, ac proinde naturale: hoc autem simile sat est huic asserto ab Alexandre VIII. proscripto: 14: „Timor gehennæ non est „supernaturalis.“ Præterea voluntatis peccandi consortium si timorem inficit, inficit quoque attritionem ex illo prognatam; quod ipse ultra concedit inquiens: (19) „At- „tritio, quæ fundatur in hoc timore, mala est, et vitiosa:“ ut ergo bona sit attri- „tion, voluntatem peccandi positive excludere debet; et ut eam ita pellar, indiget, ipso judice, (20) amore benevolentia erga Deum: hinc porro facile quis deduceret, attritionem sine isto amore non bonam, sed malam esse, ac vitiosam: id vero ab eodem Pontifice damnatum est in hac thesi: 15: „Attritio, quæ ex gehennæ, et pe- „naru metu concipitur, sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.“ Sic nimius ardor Attritionists profligandi in falsa dogmata vergit, sicut zelus intemperans Nestorianismi convellendi olim peperit Eutychianismum. Quos circa Initialiste judicanti, pravam doctrinam ab Attritionists tradi, haud injuria reponendum: (21) „In quo judicas alterum, te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ „judicas.“ Verum de hac Initialistam dissiderint ratione iterum agam capitulo sequenti. Interim constituendum firmiter est, quod attritio, ac propterea timor itidem, cum quo illa semper inventur, etiam absente amore benevolo, actus boni sunt; atque idcirco secum minimi habent voluntatem peccandi, et amorem peccati secundum se, alioquin horum societate, ex ejus sententia, polluerentur, ac mali fierent. Quin et confidendum ulterius, attritionem, et timorem præviae adhibere, satis esse ad Sacramentum; hoc namque ob id potissimum ab eo pernegatur, quod existimet, actus eos, dum amor benevolus abest, secum voluntatem peccandi, et peccati amorem habere, ab ipsius maculari.

(17) Tr. 20. cap. 4. num. 19.

(19) Ibi num. 2.

(18) Tr. 6. cap. 4. §. 4. num. 6. 7.

(20) Ibi num. 7.

(21) Rom. 2. 1.

CAPUT. XXX.

R. P. Renati Hyacinti Drowen argumentationes quedam perpenduntur, quæ parum tutæ videntur.

1. Initialistarum sententiam censura ulla perstringere, Pontificia oracula interdicunt: ipsi tamen, ut eam constabiliant, momenta quædam afferre solent, quæ illibata prorsus neutiquam apparent; imo Bajanisnum, Quesnellisnum, aliosque errores nonnulli ipsa redolere, supra jam ostensum est. Il prosector, qui clarior inter eos nomine potiuntur, à nemo hujusmodi immunes omnino non sunt; ob idque eorum sententia quamvis non proscripta, suspecta satis mihi visa est: quæ namque tum crediderim sensum illud, quod periculoso innititur fundamento? Qui securum placitum, quod celebriores ejus patroni similibus doctrinæ proscriptis opinamentis fulciant? Ut autem innoxiam esse, et absque ulla temeritate suspicionem meam ostenderem, nobiliores Initialistas ipsos erat percurrentum; sed quoniam prolixa nimis, ac plurimi negoti res ista foret, et periculosus Initialistarum asseta aliqua jam supra notata sunt, unum Drowen Doctorem Sorbonicum eorum omnium facile principem examinandum nunc elegi, qui quidem controversiam hanc ubertina eruditio copia lucubravit, et universa, quæ Initialistica systemati propria ratus est, ita concessit ut contra Attritionists armamentarium quiddam omni telorum, seu argumentorum generis refertum eo consilio instruxisse censerit valeat, ut dum Initialista quisque in arenam cum eis congressurus descendere velit, arma omnia, quæ ad id expaverit, in illo inveniat parata: quocirca auctores, qui post illum pro amore initiali dimicarunt, plura et præcipua momenta inde sumposse non ambigo. Ceterum nonnulla ipsiusmet argumenta haud obscure produnt, quod mox dicebam, nempe Initialistarum opinacionem interdictis armis propugnari, idque expendendum est in praesentiарum.

2. Veruntamen doctrina Ecclesiæ, cui ille refragari videtur, in antecessum exhibenda est. Tridentina Synodus hac de inferni timore, ac de attritione, quæ ex illo nascitur, statuit: (1) „Si quis dixerit, gehenna metum, per quem ad misericordiam Dei, de peccatis dolendo configimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, „aut peccatores pejores facere, anathema sit...“ (2) Siquis dixerit... illam (contritionem, non imperfectionem, seu attritionem) esse dolorem coactum, et non liberum; ac vo- „luntarium: anathema sit.“ Et nedum liberi, ac non coacti, sed etiam boni, atque supernaturales motus sunt metus gehennæ, et attritio, siquidem Alexandre VIII. has theses confixit: 14: „Timor gehennæ non est supernaturalis.“ 15: „Attritio, quæ „ex gehennæ, et peccatum metu concipitur sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.“ Amor concupiscentia ad spem attinet, quo peccator actus malum odit, bonum amat, Deo inservit, ejusque gloriam obtine-“re nititur, improbandus non est, quia ipsemet has quoque diris devovit: 10: „In-“tentio, quæ quis detestatur malum, et prosequitur bonum, mere ut celestem obti-“neat gloriam, non est recta, nec Deo placens. 13. Quisquis etiam aeternæ mercedis „intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties, intuitu licet „beatitudinis, operatur.“ Charitas perfecta cum mortali culpa nondum remissa num-“quam consistit, quoniam S. Pius V. istam similiter reprobavit: 31. „Charitas per-“feta, et sincera, quæ est ex corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta, tam „in Catechumenis, quam in penitentibus potest esse sine remissione peccatorum.“ Sacerdotes Christi non solum à reatu, seu obligatione ad peccatum, sed etiam à pecca-“tis ipsis vere absolvunt, et liberant peccatores penitentes, dum eisdem Penitentia Sa-“cramentum administrant, nam idem Pontifex Sanctissimus has itidem condemnavit: 54:

CAPUT. XXX.

, peccatum fugit, ac detestatur, malum intus amorem habet adeoque converti nisi amore mutato non potest. Hic aperte innuit, quod, deficiente charitatis amore, de quo agit, homo neguit ob gehennæ metum de peccatis dolere, nisi peccando, quia tunc astut prædominante creaturæ amore, qui malus est. Innuit etiam, hujusmodi metum, et dolorem pravos esse, quia malum creaturæ amorem sibi adjunctum haberent, et ut ipse ait: (29) „Malum est, quod adjunctum habet peccatum:“ qua ratione asserit, timorem mundi, seu humanum natura sua esse vitiosum: unde ex ejus doctrina concludendum, præsum dolorem, ac metum, necon fugam, et detestationem peccati motus tunc esse natura sua vitiosos. Negat insuper, conversionem imperfectam, seu non justificantem, de qua similiter disserit, fieri posse gehennæ metu, et absque amore: Tridentinum vero, docet timorem gehennæ non esse peccatum, et per eum nos (quoniam amorem memoret) de peccatis dolendo ad misericordiam Dei confugere, vel à peccando abstinere. Innuit ipse demum, quod in corde hominis necesse est existat vel amor bonus Creatoris, vel amor malus creature, quia sine aliquo amore esse illud nequit, et inter amores istos alter amor medius non est. Hoc autem erroneum censio, quia in nobis, deficiente Dei amore, plerumque reputatur creaturatum amor, qui bonus sit. Unde repudiata est propositio ista à S. Pio V. 38: „Omnis amor crea- turæ rationalis, aut virtuosa est cupiditas, quia mundus diligitor, quia à Joanne pro- hibetur; aut laudabilis illa charitas, quia per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus „amat.“ Hec ab Alessandro VIII. 7., Omnis humana actio deliberate est Dei di- lectionis, vel mundi: si Dei, charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc „est mala:“ Et hæc à Clemente XI. 45, Amore Dei in corde peccatorum non „amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones „ejus corruptam.“

20. Virum inipium numquam disponi satis ad justificationem, astruere quoque vi- detur inquiens: (30) „Quandiu homo in morte spirituali jacet, putari non potest ad gratiam reconciliationis obtinendam dispositus... Qui sub anathemate est, et penit- eterni obnoxius, proculdubio ad peccatorum veniam obtinendam nondum est satis dispositus.“ Peccator adulterus usque dum sanctificantem gratiam suscipiat, in morte spirituali jacet, ac sub anathemate, et penitus eterni obnoxius est: ab his enim omnibus gratia ipsius ope, et consortio dumtaxat liberatur: igitur ante gratia receiptio- nem ad eam suscipiendam dispositus satis non est; gratia enim seipsam præcedere nequit. Cum autem gratia ista adulteris non conferatur, nisi ad illam recipiendam satis ipsi parentur, ut arguens etiam supponit, fieret inde, quod peccator adulterus numquam gratiam susciperet, numquam justificaretur. Hoc autem hereticum est, tollit enim à medio adulutorum justificationem, et etiam Penitentia Sacramentum, quod ad eam ef- fiendam institutum est. Incongrue vero hæc dixit, ut necessitatem astrueret amoris initialis: hic namque, quod gratia prairet, nec mortem spiritualem, nec anathemam, nec penitentiam reatum auferret; ac propera nec adulterum satis ad reconciliationis gratiam, et peccatorum veniam obtinendam disponeret.

21. Eadem iterum doctrinam tradit ita arguiens: (31) „Qui inimicus justitia est, care dispositione necessaria ad veniam obtinendam: sed qui penitus timore non pec- cat, inimicus justitia est, nec aliter ex Augustino potest esse amicus, nisi ejus amo- re non peccando: Ergo, &c. Tandiu homo est à beneficio reconciliationis ar- cendus, quandiu injustus est, impius, et filius Diaboli: atqui juxta S. Augustinum, homo antequam eligat, et diligat Deum, est injustus, et impius, nec aliter quam „dilectione, et charitate filii Dei à filiis Diaboli discernuntur: Ergo, &c. „ Homo quandiu peccato subest, inimicus est justitia, injustus, impius, et filius Diabolus caret: itaque dispositione necessaria ad veniam obtinendam, et à beneficio reconcilia- tionis arcendus est. Quando ergo dispositionem illam habebit? Quando justifica- bitur? Numquam certe, quia gratiam ante gratiam habent nequici, et dum gratia ca-

(29) Cap. 3. art. 1. §. 1. R. 1.

(30) C. 4. art. 2. §. 1. prob. 2.

(31) ibi prob. 3. S. Augustinus n. 4. et 7.

CAPUT. XXX.

ret, est justitia inimicus, ac propterea injustus, impius, et filius Diaboli: (32) „Quis- quis, ait, peccati mortalis est reus, hoc ipso inimicus est Dei, donec ei recon- ciliatus fuerit.“

22. Hoc etiam argumentum profert: (33) „Qui nihil est coram Deo, et cui ope- ra omnia, quæ facit, quantumlibet excellencia videantur, ad justitiam nihil prosunt, non potest dici ad illam obtinendam sufficienter dispositus: atqui ex Apostolo ho- mo, qui charitatem non habet, coram Deo nihil est, nec ei prodesse quidquam pos- sunt opera omnia quecumque facit... Ergo qui præter gehennæ metum ad Sacra- mentum Penitentie nihil afferit, coram Deo nihil est, nihil prodest ei timor suus, atque adeo justificari non potest.“ Verumtamen certum est, quod timor, et alia opera supernaturalia, quæ ante charitatem fiunt, prosunt affatim peccatori: siquidem eum ad gratiam disponunt, et à peccato continent multoties. Apostolus autem lo- quitur de profectu meritorio, qui operibus illis deest quidem; sed amoris initiali etiam deficeret, quoniam ab homine in peccato mortali existenti efficeretur. Quapropter se arguens loquitur de profectu dispositivo, falsa loquitur, quia opera supernaturalia, quæ charitatem præcedunt, vere disponunt. Si affatur de profectu meritorio, incepte affatur, et necessitatem amoris initialis non evincit; quandoquidem, si opera illa sufficienter non disponunt, quia meritoria non sunt; nec initialis amor sufficienter disponeret, quo- niam nec ipse meritorius foret.

23. Sed arguit adhuc: (34) „Si quando debet fructus penitentie, esse bonus, tum sane præcipue cum ad Sacramentum reconciliationis acceditur: atqui ex S. Docto- re (Augustino) fructus nequit esse bonus, qui de charitatis radice non surgit: Ergo qui Deum amare saltem non incipiunt, dignos penitentie fructus facere, etiam in Sacramento non possunt:“ Igitur actus fidei, et spei, qui charitati præueniunt, ac prop- tera de charitatis radice non surgunt, boni non sunt. Ceterum doctrina isthac, que tuta admodum censeri nequit, satis impugnata est capite nono. In eo, et in aliis etiam hujus dissertationis capitibus momenta plura reperies, quæ congrue in isto produci ite- rum possent, et ne zœm agatur, prætermittuntur. Alia similiter, ne in immensus protractatur caput istud, ejusdem Auctoris loca lubens prætero, quæ si accurate ex- cutiantur, correctionis egere, etiam invenientur.

24. Memoratas argumentationes omnes tenet legitimum Scripturæ, ac SS. Patrum sententia. Ille dividit: attamen cum in argutiationibus ipsius doctrina aut erronea, aut errori nimis propinquæ passim offendatur, hoc satis, superque fuerit, ut facile quisque conjiciat, eas à vero, et genuino Scripturæ, ac Patrum sensu toto celo aberrare, quin opus sit, eo- rūdem testimonia hic adducere, et explanare. Præterquamquod documenta ipsa pro- prie cuncta, quæ afferit, jam superioribus capitibus exposuit, vel ex his, quæ in illis statuit, nullo negotio exponi possunt. Unum dumtaxat nunc proferam Angelici Prae- ceptoris locum, quia in eo negat expressissime, ait Drowenus, quælibet charitatis ac- tum sine Sacramento in re suscepto ad justificationem sufficere. Ecce illum:

25. (35) „Ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, et misericordia non liberant hominem à peccato sine penitentia. Et addit Drowen: (36) „Unde sic argumentor: De penitentia, ut est Sacramentum, hic agere S. Thomam, titulus ipse articuli aperte declarat: (utrum hoc Sacramentum sit de necessitate salutis.) Atqui ex ejus sententia charitas aliqua est, sicut fides, et misericordia, quæ non liberat hominem à peccato sine Sacramento: Ergo ex ejus mente perperam dicitur, quem- libet charitatis actum sine Sacramento in re suscepto ad justificationem sufficere.“ Ceterum bona argumentatoris pace dixerim, eum haud recte nunc explicare communem Magistrum: hic enim non loquitur de Sacramento in re dumtaxat, suscepto, sed de eo in re, vel in voto accepto: agit namque de hoc Sacramento, ut nobis ad salutem

N n S

(33) art. 2. §. 2. ad. 9.

(34) ibi prob. 3. S. Augustinus n. 2.

(35) ibi §. 1. prob. 1.

(36) 3. p. q. 84. 2. §. ad. 1.

(37) art. 2. §. 2. prob. 1. n. 4.

CAPUT. XXX.

pro eorum dispositione prævia de qua res est. Dein scemina illa extra Sacramentum justificata fuit; nunc autem de justificatione Sacramenti ipsius auxilio efficienda discep-tatur. Quapropter exemplum istud congruum valde non est. Fatoe tamen, quod pos-sitentes à timore transire debeant ad dilectionem, sicut mulier illa: verum dilectio Evangelium, et Augustinus asserunt, eam à timore ad dilectionem transiisse ante jus-tificationem; neque id fieri poterat, idcirco quod ejus dilectio, utpote adeo perfecta justificationem antevertere, aut sine remissione peccatorum esse nequivit. Merito ita que Concilium Tridentinum de præviis penitentium dispositionibus pertractans, non nuans, non amorem, sed timorem ad dispositiones illas attinere. Ad hanc testimonium, quod obicitur, depromptum est ex Sermone 7. de tempore, qui Augustino abjudicatur, et inter suppositios collocatur á Monachis Maurinis in Appendice n. 117: et ideo B. Präsumi attribui illud absolute, non debuit.

9. Post auctoritates D. Thoma hanc efficit argumentationem: (12) „Penitentia est, est mentis reordinatio in conversione ad Deum, et aversione à peccato consistens: atqui reordinatio hæc, ex S. Thoma, sine charitate fieri nequit: idem enim ex ipso est, charitatem habere, ac gratiam: atqui sine gratia reordinatio hæc esse non potest: ergo nec sine charitate.“ Ut ergo impius prævie aptetur ad Sacramentum, (de hac enim dispositione agitur) reordinare, et convertere in Deum mentem suam debet per gratiam, et charitatem: cum vero ista à culpa ipsum liberent, absolutio-nem, et vivificationem numquam in Sacramento accipiet.

10. Post D. Thomam S. Bonaventuram adducit inquietem: (13) „Sacramenti nemo recipit effectum, nisi charitatem habeat saltem in principio confessionis, vel in medio, vel infine: multi habent in fine, qui tamen non habent in principio: et alii se credunt habere in principio, et in fine, qui fortassis non habent: et aliqui non habent, nec credunt se habere: primi non incurvant offensam, sed acquirunt gratiam secundi evadunt offensam, quamvis non acquirant gratiam: tertii vero non acquirunt gratiam, sed iram.“ Et addit Drowenus: (14) „Sane dispositio non est ad reconciliationem in Sacramento obtinendam sufficiens, qua iram Dei accedit, nedium gratiam adducat: atqui ex S. Bonaventura preparatio qualibet charitate des-tituta iram Dei concitat, non conciliat gratiam: Ergo, &c.“ Supernaturales itaque ad gratiam disponunt, iram Dei concitant, ac proinde vera sunt peccata: quid namque Dei iram provocat, nisi peccatum? Horrendum quidem, ne durius loquar, assertum istud est: quandoquidem Deus ipse id generis actus in nobis cooperantibus efficit seu auctor potissimum: quoniam autem Deus quidquam in nobis sub hac ratio-ne facit, quo ejus ira in nos concitetur? Numquid peccatum perpetrat? Numquid nos dum ad gratiam, et veniam disponit, iracundia sua, atque indignatione dignos constituit? Intolerabile etiam est, quod improbabile doctrinam hanc affingere austi Doc-tori Sanctissimo: equidem hic solum docet, penitentes, qui non habent, et credunt, non habere charitatem in principio confessionis, nec in medio, nec in fine, non gratiam, sed iram inventire: hoc autem verum est, quia confessio sacramentalis rite peracta gratiam nobis afferit, et charitatem, et ideo, qui non habet, et credit, se non habere charitatem in principio, nec in medio, nec in fine confessionis, credit etiam, prave se fuisse confessum; confessio autem prava gratiam non acquirit, et Dei iram meretur. Id vero quid cum charitate initiali, et prævie disponente? Nonne potius de charitate concomitante, quam ipsa sacramentalis confessio nobis præbet, cum loqui tem habeat in fine confessionis, quamvis eam non habuerit in principio, etenim in

(11) Sess. 14. cap. 4.

(12) 4. Sent. d. 17. p. 1. 2. 2. q. 4.

(13) Prob. 4. S. Thomas. n. 2.
(14) ubi supra S. Bonaventura.

CAPUT. XXX.

fine absolvitur, charitas confertur, et dilectio concomitans efficitur. Insuper eo ipso loco, quem Drowenus laudat, ejus opinionem destruit S. Doctor: ibi enim querit: „An confiteri teneamus ex charitate?“ et respondet, quod neque charitatem, neque dis-positionem re ad charitatem sufficientem, sed attritionem habere debet is, qui ad Penitentia Sacramentum accedit: „Dico, quod ad Sacramentum Penitentia non est ne-cessum, quod accedat habens charitatem, vel dispositionem ad charitatem sufficien-tem secundum veritatem, sed sufficit secundum probabilitatem. Hæc autem dispo-sitionis atritio est... Concedo ergo, quod non est necessarium, nec obligatur quis, confiteri ex charitate.“ Drowenus autem vult, quod charitatem teneatur habere, qui accedit ad Penitentia Sacramentum. Præterea aut de charitate perfecta, aut de initiali S. Doctor assurat in hac quæstione: si primum, inopportune ipsius verba hæc produ-cuntur: si secundum ad charitatem initialiem, dum ad Sacramentum accedimus, non tenemus, quia necesse non est, quod quis accedat habens charitatem. Vides Cap. X. n. 13, et Cap. XXXIII. n. 6.

11. Dilectionis prævia necessitatem sic tamen ostendere nitimus: (15) „Quis isthac philosophandi est ratio, ut fidei, et spei actum aliquem omnino ad justificationem praemitti oportere affirmetur, interime acutus ab hoc tantæ molis negotio charitas velut mini-me necessaria excludatur? Charitas, inquam, qua est virtus excellentissima.“ Ceterum visne, quod hac excellentissima virtus præmitti debeat ad justificationem, sicut actus fidei, ac spei? Sane hoc nemo dicit. Dein charitas ab hoc negotio non excluditur; sed ipsum potius complete, et perficie asseveratur: ob idque non inter prærias disposi-tiones culpa unitas, qua minore idcirco, sed inter concomitantes, qua utpote gratie comites, majore perfectione eluent, collocatur. Nec isthac contemnenda est philosophandi ratio: quandoquidem optima Philosophia charitatem ipsam, quod virtutum sit excellen-tissima, segregare penitus debet a peccato mortali, sicut separat justitiam ab iniqüitate, lucem à tenebris, Christum à Belial. „Charitas, pergit ille, ita, Scriptura judice, ne-cessaria, ut qui ea caruerit, in morte manere, necesse sit: charitas, sine qua ne mar-tyrium quidem, Apostolo confirmante, prodesse potest, charitas, cui soli Christus pec-catoris mulieris justificationem attribuit: charitas, qua ceterarum est forma virtutum; et sine qua non potest illa esse vera virtus, ut S. Thomas consentaneo Sanctis Doc-toribus, præsertim vero Augustino, diserte docet: charitas, qua sola operit multitudi-nem peccatorum, qua sola contra peccatum, et ejus perpetrandi voluntatem, direc-tu[m] te pugnat.“ Verum charitas ista perfecta uniuersa formata, et justificans est. Aut ergo hæc omnia incongrue in hac controversia dicuntur, aut deducendum ex illis, charita-tem perfectam prævie esse necessariam ad recipientium Penitentia Sacramentum.

12. De amore concupiscentie hæc habet: (16) „Amore concupiscentie homo Deum non quia in se bonum, sed quia sibi bonum querit: quo sit, ut præposto o ordine semetipsum pro fine ultimo habeat, et Deo tamquam medio uti velit.“ Ordo hic preposterus grave peccatum est: unde concupiscentia amor, si hominem uti finem ultimum aspectu lethali etiam erit culpa: ac propterea extitila quoque erunt crimina ac-tus omnes, quos impius amore illo percutit efficit, ut se, ad gratiam aptet, hoc est, ac-tus fidei, spei, timoris, et doloris. Imò actus, quo quis Deo perfulsi desiderat, scelus item erit, quoniam ad concupiscentia speciat amorem: (17) „Hoc quod aliquis, ait D. Thomas, velit frui Deo, pertinet ad amorem, quo Deus amatur amore concupiscentie.“ Vides cap. II. num. 14. et 15.

13. Hæc sunt argumenta precipua, qua præstitis Ecclesiæ decretis parum con-sentanea valent censerri. Nonnulla insuper alia in eo reperio, que suspecta item cuivis esse possunt, et hic etiam exhibere prestat. Ait ergo: (18) „Ille peccandi voluntatem ex in-tego non amisit, qui à malo penitus non recessit, et eo ipso peccat, quod peccate vellet, si posset impune, qui vellet, nulla esse metuenda supplicia, ut audacter commit-

(15) Art. 3. §. 1. prob. 5.

(16) ibi objec[t]io.

(17) 2. 2. q. 26. a. 3. ad. 3.

(18) Art. 1. §. 1. arg. 1. S. Gregorius.

„ tere posset illicita: atqui teste S. Gregorio, ita affectus est homo, qui de peccatis ex gehenna tantum, et penarum metu affigitur: Ergo &c. „ Ille itaque, qui de peccatis ex gehenna tantum, et penarum metu affigitur, re ipsa peccat in corde suo: metus ergo iste pravus est. Deinde etsi metu ab externo opere peccati abstineat, intus tamen opus ipsum amat, quia peccare vellit, et illicita perpetrare, si posset impune: hoc autem peccare interius est, et Quesnellianum regerere assertum illud: 62 „ Qui à malo non abs- „ tinet nisi timore peccata, illud commitit in corde suo, et jam est reus coram Deo.“

14. Ait preterea: (19) „ Attrito hæc peccandi voluntatem penitus auferre non pos- „ test, quæ mixta est ex voluntario, et involuntario; quæ includit repugnantiam ad il- „ lud, quod agitur; quæ non simpliciter voluntatem retrahit à peccato; quæ manum, „ non animum cohibet; quæ potest peccandi voluntatem annexam habere; quæ licet cum „ actuali peccandi voluntate semper conjuncta non sit, radicem tamen perversa volun- „ tatis non auferit: atqui ex Sanctis Thoma, et Bonaventura attritionis servilis hac vi- „ tia sunt: Ergo &a. „ Si servilis attritio tot scatet viitis? quomodo bona erit? Quo- „ modo supernaturalis! Dein attritio mixta est ex voluntario, et involuntario: concedit idem, (20) eam esse extortam, coactam, et non liberam vitio timimenti, haud vitio suo: „ Satisne erit distinctiacula isthac, ad effugendum anathema, quod Tridentinum in eum pronuntiat, qui dixerit, attritionem esse dolorem coactum, et non liberum, ac voluntarium? Profecto de attritione, non quidem in abstracto, ut ajunt Scholastici, quo paœ nulli consistit, sed ut in ipso timente, et attrito homine est, astatut Concilium, ac propterea in eo ipso liberam ita esse, et voluntariam, ut nec ipsius vitio sit coacta, et extorta indicare videtur. Idem Concilium definit, gehenna metum peccatum non esse, nec peccatores pejores facere: ob idque inter Catholicos, nemo, ut arbitror, dicere audebit, metum illud revera peccatum esse, et peccatores pejores facere, haud vitio suo, sed metuens vitio. De attritione etiam declarat, non facere hominem hypocrita- „ tam, et magis peccatorem: atque idcirco Catholicæ asserunt similiter non audent, attritionem constitutæ hominem hypocritam, et magis peccatorem, non vitio suo, sed attriti hominis vitio. Cum ergo etiam statut, attritionem esse liberam, et voluntariam, ac proinde non extortam, et coactam, quomodo dicitur eam esse coactam extortam, et non liberam, quamquam non vitio suo, sed vitio timimenti? Drowenus ipse innuit, quod maenæ hujusmodi, si tamen existant, attritionis ipsius maculæ sunt, ait enim, quod „ attritionis servilis hæc vitia sunt: „ et ideo si mixta, coacta, et non libera est, suo id vitio habet. Ait insuper: (21) „ Timorem mundi, seu humanum natura sua esse vitio- „ sum, malum enim est, quod adjunctum habet peccatum: „ quo circuca si recensita in ar- „ gumento vitia sibi adjuncta habet attritio, natura sua mala erit, ac vitiosa: hoc autem dogma est Lutheranum, codem dicente: (22) „ Lutheri hallucinatio fuit, attritionem „ secundum se, et ab intrinseco malam esse, sive proprio vitio includere flagitii voluntatem. „ Preterea argumentum istud ad alteram accedit Quesnelli propositionem ajentem: 61. „ Timor non nisi manum cohibet, cor autem tardi peccato addicetur quandiu ab „ amore justitia non ducitur. „ Denique verum est, quod homo attritus habet voluntatem peccandi in habitu, et in radice, hoc est in peccato habituali, aut in habitu vi- „ tioso, aut in consuetudine prava, aut in concupiscentia, sive fomite, quia ipsum ad actuale peccatum inclinant, et attritione non excluduntur, nec amore initiali excluden- „ tur: at verò cum supernaturaliter timerit, aitū non habet voluntatem peccandi, quia si illam tunc haberet, timerit ejus esset pravus, ob idque nec supernaturalis foret, nec dis- „ positio ad gratiam. Et hæc est doctrina quam loco à Droweno hic laudato tradit S. Bo- „ naventura, cuius verba retuli cap. VIII. num. 19.

15. Attamen opponenda sunt verba illa D. Thomæ: (23) „ Quæ per metum agun- „ tur, mixta sunt ex voluntario et in voluntario... In eo, qui per metum aliquid agit, „ manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur, secundum quod in se consideratur

(19) ibi S. Bonaventura.

(20) art. 1. §. 2. ad. 6.

(21) Cap. 3. art. 1. §. 1. R. 2.

(22) laudata resp. ad. 6.

(23) 1. 2. q. 6. 2. 6. c. et 7. ad. 2.

„ Timidus agit contra id, quod etiam nunc secundum se vult. „ Dispositio itaque ad gratiam metu exorta, quæ attritio est, mixta est ex voluntario, et involuntario: ac propter homo attritus habet et repugnantiam ad preparationem ipsam, quam metu agit, et voluntatem, seu desiderium peccati secundum se inspecit, contra quod agit.

16. Sed respondendum, hanc D. Thomæ assertionem metus omnes non comprehen- „ dere, ut docent Nostri Salmantenses Scholastici, (24) et eorum abbreviator Paulus „ à Conceptione: (25) et ideo neque omnis metus causat involuntarium; neque omnia, „ quæ propter metum fiunt, mixta sunt ex voluntario, et in voluntario. Cum in operi- „ bus, quæ ex metu proficiuntur, malum nullum reperitur, quod vere malum sit, tunc opera ipsa omnino sunt voluntaria, absque ulla involuntarii permixtione: imo quo ma- „ jor metus est, eo magis voluntaria sunt. Id videre est in homine, qui ut à sicarii in- „ sidis necen munitantis sessa eripiat, domum ingreditur, januam claudit, socios quaerit: et in ægroti, qui ut à morte liberetur, Medicum vocat, cubitum it, aut quid simile prasstat: hæc enim opera etsi ex gravissimo mortis metu egrediantur, quod nullum in eis malum sit, plenissime sunt voluntaria. Cum autem attritio sit supernaturalis, ac ita bona, ut nullum in ea malum appareat, quod vere malum dici possit, ideo licet ex inferni timore profluat, mixta non est ex voluntario, et involuntario, sed omnimodis vol- „ luntaria, ac libera. Quapropter et repugnantiam voluntatis ad preparationem, quæ gratia preit, et voluntatem actualē peccandi, si actualia peccata ista sint, arcere peni- „ tientis attritio ipsa debet, aliquin earum causa fieret aliquo modo involuntaria: et insu- „ per si eas non propulsaret, vir impius charitatem non habens certe delinqueret, dum super- „ naturaliter infernum metuit, de peccatis dolet, aut attritionem ipsam efficit; quod refragari videtur, nedum Tridentino, sed Scripturæ, ac Patribus, concorditer clamanti- „ bus, timore, quo attritio dignitur, peccatum expelli. Verum si de his ampliore noti- „ tiam desideras, leges præter laudatos, N. Philipum à SS. Trinitate, Joannem à S. Tho- „ ma, Gonet, Gotti, Ferrer, aliosque Thomistas de voluntario, et involuntario disertentes. Infra quoque ostendam, probabile esse, quod ea, quæ ex supernaturali metu fiunt, non sunt mixta ex voluntario, et involuntario, sicut illa, quæ fiunt ex metu naturali.

17. Objici quoque possunt hæc alia S. Thomæ verba actus recensentis, qui justifi- „ cationis intersunt: (26) „ Quintus adūs, est motus charitatis, quo aliqui peccatum dis- „ plicet secundum se ipsum. „ Igitur priusquam charitatis motus adsit, attrito homini non displiceret peccatum secundum se, eritque idcirco in eo voluntas saltim conditionata „ illud commitendi, si impune licet.

18. Respondeo, in peccato secundum se, et oppositionem cum summa, ac ineffabili Dei bonitate, et reatum, seu obligationem ad penam posse considerari; displicantia illius in priori acceptione charitatis est, in posteriori timoris, seu attritionis: unde ad- „ dit Angelicus Magister: (27) „ Peccatum prius incipit homini displicere, maxime pec- „ catori, propter supplicia, quæ respicit timor servilis, quam propter Dei offensam, vel „ peccati turpitudinem, (ut hæc opponitur ipsius Dei bonitati) quod pertinet ad „ charitatem. „ Ut autem peccatum quolibet, ac propter peccandi conditionata vol- „ luntas, si criminosa est, expellatur, sufficit displicantia propter supplicia, quam efficit timor servilis; alia iste peccatum non excluderet.

19. Enodatis duabus B. Thomæ autoritatibus à Droweno produciis, ad reliqua ar- „ gumenta istius periculosa redeundum est. Ait ergo: (28) „ Certum itaque sit; et cons- „ titutum, eos hominum sine amore absolute esse non posse... Restat igitur, ut di- „ canus hominem, qui solo gehenna metu de peccato dolet, prædominante creature „ amore astuare: cum enim bonum inter creatum, et increatum nil medium sit; et „ bonum increatum non amet. „ quid superest nisi ut amet creatum? Unde sic sub- „ sumo: atqui amor creature prædominans malus est: Ergo qui solo gehenna metu

N n

(24) tr. 10. notation. in art. 6. D. Thomæ.

(25) 1. p. q. 85. 2. 5. c.

(26) tr. 9. disp. 3. dub. 2.

(27) ibi ad. 1.

(28) art. 1. §. 1. arg. 2.

1. In peccato duo sunt, actus, et reatus: transente autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad penam. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, litione proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, et ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu. 55. Peccator penitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolutionis, sed a solo Deo, qui penitentiam suggestens, et inspirans vivificat eum, et resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.⁴

3. Hac est doctrina Ecclesiae, cui Drowenus religiose assentitur; ipsius tamen adversus Attritionistas arguit, obliisci interdum videtur non autem argumenta cuncta, quae istiusmodi praeferunt oblixiom, sed precipua solummodo transcribam, prout in egregio ejusdem Opere de Re Sacramentaria inscripto inveniuntur. Ait itaque: (3) „Ab illo peccandi voluntas penitus exclusa non est, qui vult fieri quod vetatur, sed subratis quod timetur, qui inimicus justitia est, qui non peccare metuit, sed aterrit; qui opus legis invitus facit; qui legis, quam vellet non esse, non est animatus, sed potius inimicus; qui immundus est cogitatione, ac voluntate; qui non ex corde facit, quod bonum facit, in quo latenter vivit peccandi voluntas, qui in ipsa voluntate reus est, qua mallet omnino bonum non facere, si secundum eas, que cupit, et metuit, permitteretur impune. Atqui ex S. Augustino convenienter hec omnia in hominem, qui habet attritionem ex solo gehennae metu conceptam: Ergo, go attrito haec peccandi non excludit penitus voluntatem.“ Igitur homo attritus, seu attritionem ex solo gehennae metu ortam habens, metum ipsum, et dolorem de peccatis, qui opus legis, seu a lege jussum sunt, et in quibus attrito ipsa consistit, invitus, et non ex corde, sed coactus facit, quod improbat Tridentinum. Pratera homo ille infernum metuens legi illi divinae obedit: (4) „Timete eum, qui potest, et animam, et corpus perdere in gehennam.“ Quomodo ergo inimicus legis vocatur? Numquidnam custos legis eius est inimicus? Servat item idem ipse precepta divina credendi, sperandi, dolendi et ut iussa Dei alia exequatur, quorum custodia statutum gratia requirit, gratiam ipsam querit, et ad eam obtinendam aptatur ipsismet fidei, spei, timoris, et doloris operibus. Nom vero haec exequentem legis dixeris inimicum? Nonne opera ista, si id praestrictis reprobare? Insuper doctrina ista similiter videtur his Quesnelli documentis: 61: „Timor nonnisi manum cohibet, cor autem tandem peccato addicitur, quandiu ab amore justitia non ducitur.“ 62: „Qui a malo non abstinet nisi timore pena, illud committit in corde suo, et jam est reus coram Deo.“ Augustinus autem, ne doctrina proscripta auctor dicatur, non de timore supernaturali, sed de naturali formidine, aut de metu serviliter servili expoundens est, ut asservi cap. XXI.

4. Inter Scriptura loca, que pro amoris necessitate laudat, ista reperio, que de perfecta dilectione sunt compertissime: (5) Luc. 7. 47. „Remittunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Joan. 14. 23. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. 1. Petri 4. 8: Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Joan. 4. 16: „Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.“ De praviis ad Sacramentum Penitentie dispositionibus in praesens disceperatur: igitur charitas perfecta, de qua testimonia ista loquuntur, pravia est ad ipsam suscipiendum preparatio, alioquin inopportune illa producuntur: porro perfecta ista charitas quod impium justificat ante receptionem Sacramenti, vel secus? Si non justificat, existit charitas perfecta absque remissione peccatorum. Si justificat, impius non vivificatur, et liberatur a peccatis beneficio Sacramenti, et absolutionis sacerdotalis: utrumque autem damnatum est.

5. Complura similiter Sanctorum Patrum adducit documenta, que de perfecta charitate signanter affantur: et post testimonia Augustini inquit: (6) „Hac ad reconciliationem obtinendam non sufficit preparatio, per quam, si sola fuerit, homo magis

(3) lib. 6. q. 4. cap. 4. art. 1. §. 1. arg. 1.
(5) Art. 2. §. 1. prob. 1.

(4) Matth. 10. 28.
(6) ibi prob. 3. S. Augustinus. n. 1.

„reus fit: sed qui solo timore pena, non amore justicie reconciliari cum Deo penitent, hoc ipso ex S. Augustino rei tenentur, potius quam penitentes: Ergo, &c.“ Penitentia itaque timor, idemque de attitione dicendum erit, si amor justicie desit, motus pravus est, nam homo per eum reus, aut magis reus fit; et nemo reus, aut magis reus efficitur, nisi ob prava opera. Ass. consecutarum istud haeticum est: et hic iterum accedere videtur Drown ad propositionem 62. Quesnelli supra relatum.

6. Hac etiam ait: (7) „Qui petit, per penitentia Sacramentum Deo reconciliari, petit transferri a sinistra ad dextram: sed ex eodem, nemo transferitur a sinistra ad dexteram, nisi qui Dei per gratiam Spiritus Sancti amator est: Ergo, &c.“ Hinc fit tantummodo, peccatorem penitentem gratiam flagitare, qua de sinistra ad dexteram transferatur, quod verum omnino est: sed quomodo ex hoc erui valeat initialis amor, nescio prorsus, cum absque eo quisvis gratiam illam poscere valeat. Ceterum cum argumentum istud fiat, ad comprobandum necessitatem adhibendi amorem ante Sacramenti receptionem, exinde concludendum est, quod penitentes Deum tunc amare debeat per gratiam Spiritus Sancti, qua transferatur ad dexteram a sinistra: gratia autem ista perfecta est, atque justificans, nam qui es parent, in sinistra jacent, et in peccatis suis; et ideo penitentes ex vi argumenti non jam peccato irretitus, sed ab eo solitus, et gratia ornatus accedit ad Sacramentum, quod idcirco nec vivificabit, nec liberabit eum a peccato.

7. Subdit quoque: (8) „Nemo potest justificari, nisi qui ex servo peccati sit servus justicie: Liberati a peccato, inquit Apostolus Rom. 6. 18. servi facti estis justicie: at qui, ait Augustinus, justicie non serviliter, sed liberaliter servendum est, id est, charitate potius, quam timore: Ergo &c.“ Cum vero de praviis ad justificationem Sacramenti ope peragendam dispositionibus disceperatur, colligendum ex isto motu est, quod penitentes antequam Sacramentum recipiat, servus justicie fieri, proportionaque a peccatis suis liberari debet, nam justicie servus a peccato liber est, juxta Apostoli verba. Quo sensu solus justus dicitur liber, hoc est culpe exors; et ideo ipse unus servit liberaliter justicie. Imo ut ea, qua serviliter sunt, liberaliter facimus, charitas quidem exigitur, at non initialis, et noxae unibilis, sed justificans, et gratia consors, ea nimur, que diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. (9) „Sonus justus, inquit Augustinus ipse, est liber; omnis enim, qui facit peccatum, servus peccati est. Joan. 8. 34... Quidquid enim difficile est in praecepto, leve est amanti. Nec ob aliud recte intelligitur dictum, omnis meum leve est; nisi quia dat Spiritum Sanctum, per quem diffunditur charitas in cordibus nostris, ut amando liberaliter faciamus, quod timendo qui facit, serviliter facit.“ Hac igitur charitas necessaria est, ut quis liber fiat, ac servus justicie, eique liberaliter inseriat, et ut de timore ad amorem transeat, sive ut faciat amando, que timendo sunt: et cum charitas ista sit gratia comes, nemini ante justificationem, nec ante Sacramentum injungi valet sine errore.

8. Femina peccatrice exemplum penitentibus proponit his verbis: (10) „Quibus eadem implenda conditio est, quam mulier peccatrix, ut absolveretur, implevit, non debet sine amore ad Sacramentum accedere: atque ex S. Augustino qui penitentiam in Ecclesia accipit, et agunt, hanc debet conditionem impleat: Vos modo, inquit, debetis amare Deum, et a timore jam ad dilectionem transire, quia sic legitimus in Evangelio de peccatrice illa: cui multum dimittitur, multum diligit: Ergo, &c.“ Dilectionis perfectae necessitatem ad Sacramentum Penitentie suscipiendum hic iterum inculcat: dilectione quippe femina illius perfecta fuit, atque justificans, seu peccatorum expultrix iuxta illud: „Remittunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.“ Ceterum hujuscemodi dilectionem nec ipse audet penitentibus injungere

(7) Ibi. num. 1.

(9) Serm. 161. al. 18. de verbis Apost. num. 9. et Enarr. in Psalm. 67. num. 18.

(10) Ubi supra num. 2.

(8) Ibi. num. 8.

Indepiscendam necessarium est: constat autem, ad id satis esse nedum in re, sed etiam in voto receptum; cum plures una contritione, aut amore charitatis, qui in illa est, gratiam, et gloriam obtineant, quin Sacramentum reapse accipiant. In quolibet autem charitatis Sacramentum praecedens, includitur votum suscipendi Sacramentum ipsum, sicut includitur in quovis contritionis actu juxta Tridentinum (37) etenim actus charitatis non esset amor Dei super omnia, si propositum secum non haberet, Dei ipsis jussa servandi, quorum unum peccatori injungit, accedere ad Sacramentum. Eapropter quilibet sive charitatis, sive contritionis actus impium justificat sine Sacramento re accepto. Fides autem, et misericordia insociabiles cum peccato non sunt, sicut charitas et penitentia, quae contritionis, et dilectionis sunt principium: et ideo misericordia, et fides liberare hominem a peccato nequeunt sine actuali receptione Sacramentorum.

26. Hac itidem, ut novitatis vitium Attritionistarum doctrinæ objiciat, verba ipse profert: (38) „Constat ex predictis, omnes pene Theologos à seculo duodecimo ad decimum sextum in hac fuisse opinione, contritionem perfectam ad Sacramentum Penitentiae afferendam: Ergo dubium esse non potest, quin attritionem ex solo timore, aut turpitudinis peccati intuitu natam insufficiemt judicaverint. „Examen aque conficerem, quod attritionem initiali amore ornata censerunt quoque insufficientem. Præterea etsi contritionem perfectam ad Sacramentum Penitentiae afferendam prescrisperint, at charitatem veram, aut vera charitatis dilectionem ante receptionem gratia necessariam esse, minime dixerunt: vel id saltē Drowenus ipse non assertit: quoniam itaque illorum auctoritas eidem suffragatur? Quin et eorum opinio, ipso Droweno judge, falsa est, et (39) „Tum institutione Sacramenti Penitentiae, tum auctoritat clavium, tum, antiquis Patribus, tum denique Tridentini Concilii, menti, ac principiis adversatur: quovis ergo argumenti verba proferuntur? An nū errantium, et falsa docentium auctoritate Attritionistæ arguendi, et convincendi sunt? Nonne isti similem auctoritatem iure merito rejicent?

27. Deinde omnes pene Theologos, qui per quatuor saecula flouere in re gravissima ad Sacramentum Penitentiae, et salutem nostram spectante, opinionem falsam, et institutionem Sacramenti ipsius, necnon auctoritatem clavium, antiquis Patribus, Tridentini menti, ac principiis adversam tenuere: Itane vero? At inconsiderate admodum, ut reor, et uno Attritionistæ exigitandi studio, hæc ab illo dicta sunt: exinde enim heterodoxus conjectare audebit, universam fere Ecclesiam id temporis similiter errasse; nam Theologi doctrina Ecclesiæ custodes sunt, præcones, et vindices: ille ergo cum in Droweno legerit, omnes pene Theologos quatuor saeculorum opinionem falsam, et enormiter erroneam docuisse, eidem et tunc Ecclesiam adhesisse obfirmare propugnat, ob idque firmius in heresi persistet, siquidem nec Theologorum doctrina acquiescat, nec Ecclesia infalibilitatem crederet, quod hanc, et illos, Droweni assertionem armatus, in deceptione eo temporis fuisse arbitratur, et contendat. Dolendum sane est, quod is, qui scite de Re Sacramentaria contra perduelles hereticos scriptis, illorum pertinaciam foveat, atque iisdem occasione prebeat, ob rem sacramentarianam ipsam Theologos, et Ecclesiam insultandi, eisque exprobrandi id genus errorem. Sed ob Ecclesiam ipsius, ac Theologorum ejus honorem, cui patrum consultor in hac parte, superaddendum est, sapientissimum Gonet contra asserere, Theologos antiquos propemodum omnes attritionis sufficientiam tradidisse: (40) „Ita docere olim, ait, omnes fere antiqui Theologi: „Dicit Dominus Guilielmus Parisiensis, et alii communiter, quod attritio, quæ alias non est sufficiens, sit sufficiens virtute Sacramenti. „Profecto si hæc sententia, quæ ab attritionistis non differt, communis fuit inter antiquos, il fuere Attritionista, eisque idcirco Contritionistarum error immorter adjudicatur. In hoc ipso ope-

(37) Sess. 14. cap. 4.

(38) cap. 2. art. 3. §. 2. ad. 4.

(39) art. 1. §. 1. arg. 3.

(40) in Comp. I. p. tr. §. c. 4. §. 4.

re priscorum nonnulli producentur, qui satis perspectè attritionem prævie sufficere, docuerunt, ac præsertim D. Thomas, S. Bonaventura et B. Antoninus, qui præstantissimi sui vi Doctorates extitere, doctrinis variis et peregrinis nullatenus adduci: et ideo simile vero est, quod non solum ipsi, sed et alii plures eamdem sufficientiam tradiderint. Vide etiam qua dixi cap. XXIII. n. 7.

28. Nihilotamenminus in injuriandis, conviciandiisque Attritionistis perpetuus est noster bonus Doctor Sorbonicus: corum doctrina est, ipso judge, dogma novitium, ac novum prorsus commentum nudius tertius natum, quod (41) „non ex divino elo-gio, non ex Patrum sententiis, non ex decretis Conciliorum, nondenique ex ratione, sed ex hominum novitatis amantium conspiratione (magnam sibi) arrogavit, autoritatem. „Nullum ipsi, eodem etiam teste, pro se afferunt Scripturæ, aut Patrum testimonium, sed (42) „tantum vanas, et imbelles ostendunt rationeulas, et cavillationes potius, quam ratiocinationes, quæ majori facilitate refutantur, quam opponuntur. „Verum hæc similiter majori facilitate dicuntur, quam probantur. Certe in Attritionistarum libris, imo in hoc ipso nullius momenti opusculo, complura documenta Scriptura Sacra, Summorum Pontificum, Concilii Tridentini, et SS. Patrum pro attritionis servilis, seu penitentie ex gehenna meru peragenda sufficientia producentur. Adsunt præterea innumera eorumdem testimonia, quæ amoris vera charitatis, et peccati mortalis respundi societatem: horum autem insociabilitate semel stabilita, sufficientia attritionis satis comprobatur. Atvero in Droweno, sicut et in aliis Initiationistis, assertiones compertis non paucas, quæ propositionibus ab Ecclesia damnatis valde assimilantur: quin et eadem ipsa momenta contra attritionis sufficientiam illi expendunt, quibus utuntur heretici, dum ostendere conantur, attritionem ipsam, et gehennam timorem pravos esse mortos. Nec rite assertur, Attritionismum novitium esse dogma, et commentum novum; nam præter superiora dicta saepe ipse traditur in Operibus Venerabilis Palafoxii et Romæ declaratum est, in Operibus illis nihil reperiiri contra fidem, vel bonos mores, nec contineri doctrinam aliquam novam, et peregrinam. Vide cap. X. num. 16.

29. Recensui hucusque, candide Lector, periculosa Droweni argumenta, ut hæc, et similes aliorum Initialistarum argutias superius impugnatas meatæ conspiciens, et accurate discutiens, perspicue noscere valeas, eorum systema his inniti fundaminibus, quæ falsitati, ac errori vicina satis videntur. Nec mirum valde erit, quod exinde, si et ego suspicor, tu quoque suspicere ausis, ab ipsorum sententia, etsi non damnata, procul abesse veritatem: quia, ut inquit B. Gregorius Magnus: (43) „Veritas fulcit, si non querit auxilio falsitatis. „Et hoc ut minimum tibi monumento sit oportet, ut nedum vulgares, sed insigniores item Initialistas, et hos præsertim cum magna cautela evolvas; nisi enim eos caute legeris, evenire poteris, ut doctrinam aliquam ab Ecclesia repudiatum sensim eibas, quod tibi, et cuique maximopere cavendum est.

30. Sed pro ampliori enodatione argumenti n. 15. adduci, disquirendum adhuc superest: quoniam supernaturalis timor inferni involuntarium causat? Drowenus, et alii Initialista id assertent proculdubio, siquidem attritionem servilem, quod ex timore illi concipiatur, non plene voluntariam, sed mixtam ex voluntario, et in voluntario dicunt, eamque idcirco, quamquam dolor supernaturalis de peccatis sit, voluntatem peccandi, si impune licet, secum habere docent. Ipse vero probabilis existimo, timorem illum non inferre involuntarium, sicut inducit illud interdum metus naturalis. Cujus discriminis ea potest esse ratio, quod posterior, et non prior involuntarius sit persape. Naturalis metus dum involuntarium causat, involuntarius et ipse est: ac propterea nil mirum, quod involuntarium edat, res enim quavis aliena sibi similem effert ut plurimum. Id liquet in metu divitis, quæ ne perimitur a fure pecuniam minaciter depositente, illam eidem tradit: ubi involuntarius necis metus opus efficit quodammodo involuntarium, scilicet pecunia traditionem.

(41) Cap. 4. in princi.

(42) art. 1. §. 1. arg. 3.

(43) lib. 11. Moral. c. 12.

At supernaturalis metus gehennæ, utopte donum Dei, et impulsus Spiritus Sancti, qui neminem cogit ad bene operandum, non involuntarius, sed voluntarius est: et ideo suis, voluntarii quoque sunt, et non mixti ex voluntario, ac involuntario. Deinde supernaturalis timor inferni, sicut et quodlibet opus supernaturale, sit in nobis auxilium gratis efficacis; quapropter si involuntarius foret, gratia efficax actum in nobis operaretur involuntarium, et non plene liberum: id autem Calvinianum, et Jansenianum sapit venenum, nam Calvinus, et Jansenius inevitabilem necessitatem à gratia illa terrena neque involuntarium, quod vel utramque, vel alterutram inferit, ab auxiliis divinis nostra opera secundum modum nostrum, qui est, ut voluntarie, et non coadeamus. Non igitur divino auxilio aliquis cogitur ad rede agendum... Auxilium non excludit à nobis actum voluntatis, sed ipsam præcipue in nobis facit: unde et Apostolus dicit ad Philip. 2. 13. Deus est, qui operatur in nobis velle, et perficere probatam voluntatem. Coadūcio autem excludit in nobis actum voluntatis, coadūcio enim agimus, cuius contrarium volumus. Non ergo Deus suo auxilio nos cogit adrede agendum, Homo itaque dum gratia auxilio munitus infernum supernaturaliter formidat, non coadūcio, sed voluntarie timet.

31. Amplius tamen noveris, supernaturem inferni timorem esse voluntarium, si eum conferas cum naturali, et involuntario divitis metu supramemorato: iste ab agente exteriore, et infenso incutitur, ille à Deo ipso est, qui non infense, sed misericorditer movet intus animam ad penitentiam: iste injuste illatus; ille justissime indutus: iste incommodus; ille commodissimus: iste nocens; ille innocentissimus: iste ingratius, gravis, molestus; ille gratissimus, utilissimus, præstantissimus: iste injuryia magna est timenti, ille maxima Dei gratia, ac inestimabile beneficium; iste non desideratur, non queritur, non poscitur, sed invite ab alio accipitur, et repugnante toleratur; ille cordicitus exoptatur, sponte eligitur, enixim petitur, et cum obdinetur à Deo, quo, ac libenti animo recipitur, et cum gratiarum actione possidetur.

32. Hac astutia produnt, quod supernaturalis timor inferni, non involuntarius, si-ent metus divitis, sed voluntarius est penitenti: et idcirco, qua ex illo manant, voluntaria prorsus, et non mixta sunt, nullamque proinde secum habent peccandi voluntatem, qua fiant modo ullo involuntaria; siquidem traditio pecuniae à divite facta, quod à metu involuntario generetur, mixta dicitur, seu involuntarii aliquid involvens. Præterea voluntati nostræ amplius metus ipse adversatur, quam opera ex metu prognata; et ideo hæc multoties libera censentur, quamvis ille liber non sit: memoria enim pecuniae traditio libera absolute, seu simpliciter, ut Schola loquitur, Judicatur, et si metus, ex quo nascitur non sit liber: quocirca si gehenna metus involuntarius, seu contra voluntatem non est, nec opera, qua ex eo prodeunt contra voluntatem, vel involuntaria dici poterunt. Ceterum id amplius ostendendum est.

33. Operibus hisce, nempe attritione, amore concupiscentia, culparum odio, proposito melioris vita, aliisque ejusdem attritionis sociis, qui inferni metu in peccatore exorluntur, hic ad Christum trahitur, et convertitur: conversio autem ista non ingratia, et extortæ, sed voluntarie, et sponte peragitur, ut optime declarat S. Augustinus super illud: (44) „Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me traxerit, sit eum: inquietus.“ (45) „Non dixit, duxerit, sed traxerit. Ista violentia cordi sit, non carni. Quid ergo miraris? Crede, et venis. Ama, et traheris. Ne arbitris istam asperam, molestanque violentiam dulcis est, suavis est. Ipsa suavitas te trahit, et Nonne ovis trahitur, cum esurienti herba monstratur? Et puto, quia non corpore impellitur, sed desiderio colligatur. Sic et tu veni ad Christum...“ (47) „Si trahimur ad Christum, ergo invitî credimas... Noli, te cogitare invitum trahi: tra-

(44) lib. 3. Contra Gent. c. 148.

(45) Serm. 131. de verbis Joan. al. 2. da verbis Apost. n. 2.

(46) Joan. 6. 44.

(47) Tract. 26. in Joann.

hitur animus et amore... Quomodo voluntate credo, si trahor? Ego dico, parvum est voluntate, etiam voluptate traheris... Ramam viridem ostendis ovi, et trahis illam. Nubes puer domonstrantur, et trahitur, et quo currit, trahitur, amando trahitur, sine lesione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur. Ita nimis peccator trahitur ad Christum, ita trahitur ad penitentiam. Trahit utique credendo, sperando, culpam detestando: trahitur dolore de peccatis, proposito non peccandi, servandique divina mandata: trahitur amore concupiscentia, de quo assatus Augustinus, ut pueri, et ovis ostendunt exempla: trahitur spe, ac desiderio æternæ beatitudinis assequenda: atque idcirco hæc ipsa opera, quibus trahitur voluntaria omnino sunt, quin in eis, vel cum eis maneat aliquid involuntarium, nec prava peccandi voluntas illa, qua illud causet: trahitur namque voluntarie, et suaviter: non aspera, sed suavi violentia; non coadūcio, sed voluntate; non repugnantia, sed voluptate: non corporis lassione, sed cordis vinculo, desiderio, et amore. Trahit demum sicut puer, cum ei nubes demonstrantur, sicut ovis esurientis, cum herba ipsi ostenditur, in quorum traditione nil est invitum, nil violentum, nil involuntarium. Merito itaque ait ipse: (48) „Cognoscit, solum Deum esse Dominum suum, cui unita summa libertate servitur.“ Ubi summa libertas, nihil est involuntarium: membra autem opera peccator jam resipiscens, nedum ut justus fiat, sed etiam ut Deo fautor exerceat, in quibus proinde nil involuntarium, sed summa erit libertas.

34. Sapientia Dei nos omnes, ad id quod vult, efficaciter, et infallibiliter movet, et trahit, sed absque illa violentia, absque coadūcio illa: unde dicitur: (49) „Attingit ergo à fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter:“ quod ita exponit D. Thomas: (50) „Omnia disponit suaviter, quia omnibus dat formas, et virtutes inclinantes in id, ad quod ipse movet, ut in illud tendant non coadūcio, sed quasi sponte.“ Quapropter cum impium ad gehennæ metum, quo ad gloriam paretur, movere vult, virtutem ei præbet ad metum hunc inclinantem, qua illæ ornatus in eundem metum jamianè propendet; atque idcirco dum infernum timet, sponte, et non coadūcio timet. Eodem modo ipsum movet ad dolorem de peccatis, propositum emendationis, alia opera ex timore illo orta, et attritionem comitantia, quies propter eum suaviter quidem, sed fortiter, et infallibiliter ad justificationem trahit. Nil profecto nobis repugnantius, quam corporis dolores, supplicia, mors: et hac etiam dum ob inferni timorem tolerantur, non invito, sed libenti animo perferuntur. Quocirca de B. Eleazar legitur: (51) „Cum plagi periferretur, ingemuit, et dixit: „Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia cum à morte possem liberari, duros corporis sustinco dolores: secundum animam vero propter timorem tuum, libenter hæc patior.“ Plenissima hæc tulit libertate, et quia seipsum à morte liberare poterat, et quia crucifixus libenter sustinuit: quia enim quis libenter præstat, libertate facit omnimodo, nostra quippe Opera cum eis involuntarii quid immiscetur, libere quidem fiant, at non libenter, sed agre potius, ac repugnante, ut liquet in exemplo divitis, cui gravissimum est, nummos tradere prædoni. Porro dolor de peccatis, seu attritio, et ejus comites minus cum natura nostra pugnant, quam corporis crucifixus, et nex: cum ergo isti propter inferni timorem libenter perferri valeant; satius illi ob eundem timorem exerceri libenter poterunt.

35. Denique nedum attritio, sed Dei etiam amor ex gehenna metu in penitente procedit: ait namque Tridentinum: (52) „A divina justitia timore, quo utiliter contumeliantur, ad considerandam Dei misericordiam, se convertendo, in spem erguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitiionem fore, illumque tamquam omnibus justitia fontem diligere incipiunt:“ Hic de charitatis amore sermo est juxta Initialistas, charitatis autem amorem hunc, quamvis de timore justitia divina descendat, nullo modo involuntarium esse, nec voluntatem peccandi secum habere, ipsi crea-

(48) lib. 6. de Musica c. 1. n. 14.

(49) Sap. 8. 1.

(50) de virt. q. 2. a. 1. c.

(51) 2. Machab. 6. 30.

(52) Sess. 6. c. 6.

dunt; cum potius ad hanc eliminandam, cum necessarium clamitent: attrito itaque similiter etsi de timore illo veniat, voluntaria omnino est, et peccandi voluntatem se-Scholastici. Sed audiatur, D. Thomas: (53) „Quandoque timor inducit amorem, in quantum scilicet homo, qui timet puniri à Deo, servat mandata ejus: “ quorum pri-mum Dei ipsius injungit amorem. Et id Ecclesiastico conforme est dicenti: (54) „Qui rimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.“ Infernum autem cum et impius resipiscens metuat, et justus, uterque Dei servat mandata, ne ab eo puniatur; atque idcirco opera, quies illa custodit, de metu isto proveniunt: hujusmodi sunt informes actus fidei, spei, doloris, propositum emendationis, receptione Sacra-menti, quæ homo attritus, ne aeternum pereat, studiosus agit; et ipsimet actus gratia formati, charitatisque amor, quos justus, ne incidat in manus Domini, navis exequitur. Ingeminata præterea, vel continua potius jejunia, vigilia, chameunia, ac stu-penda penitentia exercitamenta complura, quæ Paulus, Antonius, Hilarius, Pachomius, Arsenius, et similes christiani palestra fortissimi athletæ sunt amplecti, metui etiam adscripterim, quod ea, ut fugerent à ventura ira, perfecserint. Quinimo et Martyres hujus timoris gratia tormenta virilliter sustinerunt: unde inter cruciatus ipsos aiebat Eleazarus: „Propter timorem tuum libenter hac patior.“ Cum ergo præclaræ isthæc opera, etsi timore exorta, involuntaria nullo modo dicantur, attrito pariter ex eo nata involuntaria vocanda est nullatenus.

36. Cur autem, si ex me quisi sis, metus à Deo incusus voluntarius esse valeat, secus tamen ille, quem prædo infert, dixerim cum D. Thoma, Deum virtutem præberet in metum nos inclinante, moventemque; imo et auxilium, quo aetū, ac sponte formidemus, conferre: atvero divitem re hujusmodi nequitiam donat prædator. Dixerim etiam cum eodem, quod „Deus causat in nobis nostra opera secundum modum nostrum, qui est, ut voluntarie, et non coacte agamus:“ fur autem contra modum istum procedit, cogit enim divitem, et ab eo extorquet argentum. Dein latro potestatem non habet inclinandi quo velit, divitis voluntate, et ideo facere nequit, quod voluntarie timeat: at Deus id præstare optime valet, quia illam habet potestatem. (55) „Non est itaque dubitandum, ait B. Augustinus, voluntati Dei, quæ in celo, et in terra omnia quacumque voluit, fecit, et qui etiam illa, quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult; quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, sa-cit... habens humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentissimum potestatem.“ Et superaddit: „In cordibus hominum quod voluerit, operatur... Magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.“ Et ideo sicut homo nolens, fieri solet volens, ita Deus ex nolentibus plerunque facit volentes: (56) „Novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non pos-sunt, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant. Si ergo facere potest, quod is, qui credere solebat, velit credere, cur efficeri non valebit, quod peccator penitens, et sese ad Sacramentum aprans, voluntarie infernum metuat? Penitens isthic timere vult, quia vult justificari, et timor ad justificationem requiritur: facilius autem est, ex volente timere, timentem voluntarie efficeri; quam ex nolentem cre-dere, facere volentem credere. Præterea penitens ille eligit, et amplectitur timorem utri medium ad justificationem obtinendam: quomodo itaque non erit ei voluntarius? At dives non eligit metum, sed hic ei invito à fure injicitur; nec amplectitur formidinem, sed pecunia traditionem ad salvandam vitam; et ideo timor ipsius non dicitur voluntarius.

37. S. Thomas inquit: (57) „Deus operatur in voluntate, et in libero arbitrio se-

(51) 1. 2. q. 41. 2. 1. ad 1.

(52) De corr. et gratia c. 14. n. 45.

(53) 2. Sent. d. 25. q. 1. 2. 2. ad 1.

(54) C. 2. 21. et 21.

(55) Contra duas epist. Pelagianorum l. 1. c. 19. n. 37.

(56) In Epist. ad Rom. cap. 8. lect. 1.

(57) Ibi. art. 8. ad 2.

„cundum ejus exigentiam: unde etiamsi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc sua omnipotentia facit, ut illud, in quod mutatur voluntarie ve-lit; et ita coactionis ratio tollitur.“ Quapropter cum ex peccatore non timente, facit timentem, ei præbet congrua, et efficacia auxilia, ut voluntarie, et sine coac-tione timere velit, et timeat reapse. Tanta est gratia divinæ virtus, atque efficacia, ut ea etiam, que natura ipsa magis horret, uti supplicia, et mors, etsi violenter illa-ta sint, suavia interdum reddat, et dulcia, toleranterque idcirco voluntarie, ac la-te. Unde Ecclesia in officio S. Stephani Protomartyris ait: „Lapidès torrentis illi dulces fuerunt, ipsum sequuntur omnes animæ justæ.“ Ac de SS. fratribus Mar-co, et Marcellino refert, quod cum Tyrannus eos crudeliter torquens dixisset: „Re-sipiscite miseri, et vos ipsos ab his cruciatis eripite:“ responderunt: „Numquam tam jucunde epulati sumus, quam hæc libenter Jesu Christi causa perferimus, in cuius amore nunc fixi esse cœpimus: utinam tandem nos hæc pati sinat, quandiu hoc corruptibili corpore vestiti erimus“ Ubi constat, supplicia eis non solum suavia, et dulcia, sed etiam summopere fusse voluntaria, siquidem libenter ea tulerunt, et ab eis se eripere noluerunt, sed in illis potius permanere concupierunt. Itaque si gratia hæc omnia præstat, nonne efficeri etiam poterit, ut homo voluntarie internum timeat? Hoc sane facilius est, quoniam timor nobis non ita repugnat, sicut cruciamen-ta, et mors.

38. Sed oppones hæc verba S. Thomæ: (58) „Etsi per hujusmodi timorem ali-quis bonus facit, non tamen bene facit, quia non facit sponte, sed coactus me-tu poenæ, quod proprio est servorum.“ Sedenim de eo timore loquitur, qui po-enam refugit, non culpam, qui idcirco nec supernaturalis, nec in hoc laudabilis est. Unde ante præmisserat: „In quantum talis timor non refugit malum, quod oppo-nitur bono spirituali, scilicet peccatum, sed solum poenam, non est laudabilis.“ Hic autem agitur de timore laudabili, ac supernaturali, qui nedium poenam, sed etiam culpam fugit, vitatusque juxta ejus doctrinam Cap. VIII. n. 5. relatam.

39. Exin tamen, ais, hæc adversus Dissertationem emergit difficultas: Timor supernaturalis, de quo disseritur, et prævie ad gratiam disponit, poenam, et culpam fugit: est igitur initialis: hic namque utriusque fuga est: initialis vero timor ab imperfec-ta prodit charitate, subdit enim D. Thomas: (59) „Sicut autem timor initialis cau-satur ex charitate imperfecta, ita hic timor (castus) causatur ex charitate perfecta.“ Timor itaque, qui prævia est preparatio, exit à charitate imperfecta. Ast licet uterque timor nimis servilis, et initialis, poenam, et culpam fugiat, hoc tamen ex eodem interest, quod (60) „Poenam principaliter timor servilis respicit, timor autem initialis secundario:“ quoniam (61) „Timor initialis non timer poenam sicut præ-prium objectum, sed in quantum habet aliquid de timore servili adjunctum.“ Dinde servilis fugit culpam propter Deum judicem, et vindicem initialis peccatum vi-tat propter Deum summe bonum, et super omnia dilectum; id namque poscit chari-tas, qua causatur. Servilis prævia disponit, initialis non antecedenter, sed concomitanter; haud enim cum peccato est, sed cum gratia; nec aversionem à Deo, sed potius cum eo unionem secum habet, et præcipue refugit separationem: ac proprie-tate charitas, ex qua procedit, imperfecta dicitur, quia remissa est, secus vero quia cum gravi culpa conveniat. (62) „Iste timor, inquit idem, dicitur esse initialis, quia so-let esse in hominibus in principio sue conversionis: timent enim poenam propter peccata præterita, et timent separari à Deo per peccatum propter gratiam chari-tatis infusam.“ Quinimo charitatem seu dilectionem Dei super omnia, que cum pec-cato coeat, hic quoque excludere videtur dicens: (63) „Spiritus Sanctus duos effec-

O o

(58) In Epist. ad Rom. cap. 8. lect. 1.

(59) Ibi. art. 8. ad 2.

(60) Ibi. art. 8. ad 2.

(61) Ibi. art. 8. ad 2.

(62) In Epist. ad Rom. cit. lect. 1.

(63) Ibi.